

OBZORNIK ZDRAVSTVENE NEGE, ZDRAVSTVO IN DRUŽBA

Vera Grbec

O novem letu je prav, da se ozremo v preteklo leto in pogledamo, kaj se je na našem področju zgodilo novega, in tudi, kakšne so naše želje in načrti v prihodnje.

V letu 2005 smo dosegli pomembno priznanje. Obzornik zdravstvene nege že vrsto let indeksirata Index Medicus (IM) ter Cumulative Index of Nursing and Allied Health Literature (CINAHL). Naša strokovna revija se je uvrstila na seznam slovenskih revij Ministrstva za šolstvo, znanost in šport, ki so citirane v mednarodnih bibliografskih bazah in objavljajo znanstvene članke. Veseli smo tega, saj tovrstne članke objavljamo že kar nekaj let. Ker naša revija pokriva predvsem stroko zdravstvene nege, je to posredno tudi priznanje zdravstveni negi in njeni znanstveni utemeljenosti.

Prav tako je to priznanje avtoricam in avtorjem člankov, ki po vsebini in metodologiji ustrezajo zahtevam znanstvene predstavitve. Objavljanje v naši reviji bo tako prinašalo avtorjem tudi boljše vrednotenje pri njihovem strokovnem napredovanju.

Tako mislimo, da bo Obzornik tudi v prihodnje predstavljal bralcem visoko kakovostne in aktualne teme z našega strokovnega področja.

Vendar pa je to le del tega, kar čutimo kot naše poslanstvo: ker stroka zdravstvene nege še zdaleč ni samo teoretično področje, ampak izvira iz prakse in vanjo tudi dejavno posega, nekateri v reviji pogrešajo prispevke, ki bi izvirali iz neposredne prakse in pomagali razreševati tudi povsem praktične dileme. Temu je sicer namenjen del Obzornika z naslovom *Novosti, izkušnje, pobude*, vendar nam pogosto primanjkuje prispevkov prav za te rubrike. Zato menimo, da bo potrebno v prihodnje temu posvetiti več pozornosti. Ena izmed rešitev, ki se ponujajo, bi bila ustanovitev posebnega glasila, namenjenega praksi zdravstvene nege. Vsaka rešitev pa seveda zahteva dodatna finančna sredstva in o tem bo odločal predvsem izdajatelj.

Zdravstvo in zdravje

O vsakem novem letu sta zdravje in sreča na prvem mestu dobrih želja, ki jih voščimo svojim bližnjim, prijateljem in znancem. Včasih voščimo celo samo zdravje, češ saj bomo za ostalo že sami nekako po-

skrbeli. Sodobni človek je iskalec zdravja. Moj oče, ki je tudi v pozni starosti ohranil čilega duha, je ob taki želji pripomnil »No, malo sreče je tudi potrebno, saj umreš lahko tudi zdrav«. Vedel je, da na srečo ali nesrečo dostikrat nimamo posebnega vpliva.

Kolikšen vpliv pa ima zdravstvo na zdravje ljudi? Skoraj do sredine preteklega stoletja ta vpliv ni bil velik. Ljudje so se največkrat rojevali in umirali doma in največkrat niso obiskali zdravnika vse življenje. Glavni vzrok je bil ekonomski, saj jih večina ni bila zavarovanih, življenje v pretežno agrarni državi pa je bilo siromašno. Javno zdravstvo je bilo slabo razvito.

Po drugi svetovni vojni beležimo, tako pri nas kot drugod po Evropi, velik vzpon organiziranega zdravstvenega varstva. Hiter razvoj znanosti in novih metod v zdravstvu je omogočil temeljitejše znanje o zdravju in boleznih in vplivih nanje. Med prebivalstvom, izčrpanem v vojni, so se pojavljale masovne socialne bolezni in potrebno je bilo hitro ukrepati. Zidali so zdravstvene domove, najpogosteje s finančnim in delovnim prispevkom prebivalstva, v Ljubljani je Centralna šolska poliklinika izvajala tudi sistematične zdravstvene preglede in cepljenja na terenu, upravljala z zdravilišči za zdravstveno ogroženo šolsko mladino ipd. Podobno je bilo tudi v drugih krajih po Sloveniji. Vzoredno s tem so se odpirale zdravstvene šole, poleg srednjih leta 1954 tudi Višja šola za medicinske sestre, ki je usposabljala višje medicinske sestre predvsem za preventivno delo (patronažna in dispanzerska dejavnost).

Po grozotah druge svetovne vojne je za ljudi predstavljal mir temeljno vrednoto. Za obnovo in izboljšanje življenjskih pogojev so bili pripravljene delati tudi »na etični pogon«.

Še posebej to velja za zdravstvene delavce in razvoj zdravstva je bil velik. Bili smo na enaki ravni kot drugi zdravstveni sistemi v Evropi, kljub mnogo skromnejšim finančnim sredstvom. Pojavljajo se imena posameznikov svetovnega slovesa.

V 80-ih letih se začne na področju zdravstva čutiti zaostajanje in pojavljanje organizacijskih problemov znotraj in zunaj zdravstva. Stari model dela ne ustreza več, novega pa nismo izoblikovali. Vse bolj se kažejo sistemske slabosti in neobvladljivost zdravstva kot celote. Največ je slabosti v menedžmentu in ekonomiki, ki nista razvita. Ob tem pa diagnostika in terapija

v svetu silovito napredujeta in uvajanje le-teh terja vse več sredstev.

Po letu 1991 je morala nova država svojo državnost uzakoniti na vseh področjih in posebno pozornost namenjala tako imenovanim »državotvornim ministrstvom«. Zdravstvo pa je z majhnimi spremembami ostajalo ob strani. Velika škoda je, da »velika« zdravniška stavka izpred desetih let ni vključevala tudi velikih tem, ki bi zajemale interes vseh zdravstvenih delavcev in pacientov kot npr. zahteva, da se z novo državo ustrezno reformira tudi zdravstveni sistem.

Danes je to mnogo težje, ker so se že vzpostavila številna neustrezna razmerja in je posledično že nastala škoda, npr. na področju osnovnega zdravstvenega varstva. Reforme v zdravstvu terjajo temeljito pripravo, ker se na tem občutljivem področju kaj lahko zgodi, da bomo izničili tudi tisto, kar je dobrega. Predvsem pa ne smemo pozabiti, da je v zasebnem sektorju zelo močan ekonomski interes in da je zasebno zdravstvo usmerjeno predvsem v kurativo.

Veživo družbe so vrednote

Če pregledamo časopisje izpred nekaj let in danes, opazimo določeno spremembo. Vse manj je tem, ki se nanašajo na človeka in svet v etičnem, sociološkem, duševnem in duhovnem smislu in vse več je poročil o nasilju. Predvsem etika postaja »zastarela« in sodobnemu človeku se pogosto ne zdi vredno, da bi o njej razpravljali. O pomanjkanju vsebin iz etike na zdravniških seminarjih govori tudi A. Dolenc. Mi pa lahko dodamo, da tudi v zdravstveni negi ni dosti boljše.

Pa vendar **so etične vrednote tisto veživo, ki povezuje človeka in sočloveka v družbo, ki je prijazna in varna za vsakega izmed nas.** Taki odnosi ne nastajajo sami po sebi, potrebno je veliko truda in začetni je treba že v otroštvu. Vse preveč nasilnega vedenja

se pojavlja že v šolah, saj imamo varnostnike že v osnovnih šolah. Učiteljem je odvzeta potrebna avtoriteta, ki bi jo morali imeti, da bi na ustrezen način, z vrednostnega vidika pomagali mladostniku presojudati, kje so meje dovoljenega in kje se začne pravica drugega, skratka kaj se sme in kaj ne. Ali je bolje, da namesto usposobljenega pedagoga postavljajo mladini meje varnostniki in redarji? Da ne govorimo o nasilju med odraslimi, kjer so največkrat žrtve šibkejši po fizični moči tj. ženske, otroci, starejši.

Ali bo šel razvoj človeštva v smer, ki jo je napovedal že A. Huxley v Krasnem novem svetu, ko bomo uporabili še tabletko, da bo umirila nasilje pa tudi vsa druga čustva?

Ali pa bomo, kot pravi Igor Antič, oblikovali etiko, ki bo spričo globalizacije morala biti univerzalna, da bi lahko tvorila ogrodje univerzalne družbe. Zaostajanje človeka kot celote za dosežki njegovega uma je razkorak, ki ni nikjer bolj očiten kot v krizi moralnih norm in motivov oziroma smisla njegovega obstoja in akcije. Vaclav Havel pravi, da je človek v paradoksnem položaju: po eni strani se veseli vseh dosežkov moderne civilizacije, ki mu pomembno olajšujejo njegovo bivanje na zemlji, po drugi strani pa ne ve, kaj bi počel sam s seboj. Svet njegovih izkušenj se mu zdi kaotičen, neenoten, nepregleden... Živimo v pomodernem svetu, v katerem je vse mogoče in komaj še kaj zanesljivo. T. Lesničar-Pučko se sprašuje kakšna bo družba posameznikov, ki bodo prosti vsake vezi, vsakega identitetnega sidrišča, razen tistega, ki ga ponujata plačilni listek ali obvestilo o odpustu?

Kaj naj rečemo od zaključku? Bodimo optimisti, ki verjamemo, da bomo kot posamezniki in družba znali oblikovati etiko jutrišnjega dne in zagotoviti veljavnost njenih norm. Človek je skozi zgodovino, kljub hudim pretresom, še vedno našel takšno pot.